
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „БИБЛИОТЕКОЗНАНИЕ НАУЧНА ИНФОРМАЦИЯ
И КУЛТУРНА ПОЛИТИКА

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д. изк. Симеон Недков Недков,

за дисертационния труд на доц. д-р ИЛЯ СИМЕОНОВ ПРОКОПОВ за
получаване на научната степен „ДОКТОР НА ИСТОРИЧЕСКИТЕ
НАУКИ“ на тема: ПРИЛОЖНА ИСТОРИЯ: ЕКСПЕРТИЗА НА
ИСТОРИЧЕСКИ И АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ЦЕННОСТИ

В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

(Област на висше образование: 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.2. История и археология)

1. Представяне на дисертанта.

Образование и обучение.

Иля Симеонов Прокопов завърша висшето си образование в Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1977 г., специалност История с втора специалност Философия. Допълнителна специализация Етнография.

През 1987 г. защитава докторска дисертация по антична нумизматика (тогава кандидат на историческите науки).

През 1998 г. се хабилитира според тогава действащия Закон за научните степени и звания като ст. н. с. II ст., в специалност археология.

В периода 1977-1979 г. е учител по история в гр. Априлци и Кюстендил.

От 1979 до 1981 е уредник в Музея на художествените занаяти в гр. Троян и Окръжен исторически музей в Кюстендил.

През 1981 г. с конкурс заема позиция на научен сътрудник в НИИ по култура при КК и БАН и през същия период е ръководител на регионална лаборатория за културологични изследвания за Югозападна България (Пернишки, Кюстендилски и Благоевградски окръзи).

През 1988 г. с конкурс е директор на Регионален исторически музей в гр. Кюстендил.

През 1998 г. с конкурс заема позицията Директор на Националния исторически музей София. През мандата му музеят успешно се премества изцяло в нова адаптирана сграда и изгражда нова експозиция в Резиденция Бояна. Новият НИМ получава отличие за най-добър музей в Европа за 2001 г.

От 2003 г. до днес е Главен експерт в Дирекция „Злато и нумизматика” при ПИБ-АД София.

Участие в организации.

Иля Симеонов Прокопов е основател и пръв председател на Сдружението на музейни експерти - Българска музейна камара през 1993 г.

Член-учредител на българския национален комитет на ИКОМ. Лицензиран експерт-оценител към Агенцията за приватизация и Асоциацията на бизнес-оценителите от 1998 г.

Член-основател на Сдружение „Кръг Будител”.

Участие в научни форуми и изложби.

В периода 1983-2014 г. дисертанта участва с доклади и презентации в около 50 международни и национални форуми включително всички

световни конгреси по нумизматика след 1986 г: в Лондон, Брюксел, Берлин, Мадрид и Глазгоу.

Съорганизатор и куратор на изложбите на тракийското изкуство в Япония през 1994-1995 г, в САЩ - 1998-1999 г. и в Хелзинки през 2000 г.

От 2005 г. преподава като хоноруван доцент „Експертиза на исторически и археологически ценности” в курс по Музеология към Катедра „История” в ПИФ, в Югозападен университет „Неофит Рилски” в Благоевград. Чел е лекции по музейна експертиза в УНИБИТ София, по нумизматика във Варненски свободен университет и в Нов български университет София.

Водещ експерт в света по проблемите на автентификацията на културни ценности от района на Източното Средиземноморие. Модератор, редактор и автор на рубрика за съвременни фалшификати в най-големия форум в света Forum Ancient Coins – позициониран в САЩ.

Публикации:

Автор на двадесет книги и над 150 статии и студии върху историята и нумизматиката на древна Тракия и Македония и върху автентификацията и идентификацията на исторически и археологически ценности. Основните трудове са публикувани в Германия (Берлин-Бранденбургска академия на науките), Италия (Издтелство „Енере” Милано) и Белгия (Издателство „Монета Веттерен”) на немски и английски език. Студии базирани на един от основните методи за автентификация т.нар. (die study = анализ на матрични печати) са публикувани в Лондон, Атина, Скопие, Москва – Магнитогорск – Новосибирск.

За конкурса е приложен списък само с някои от публикациите от периода след хабилитирането през 1998 г.: Книги – 14; Студии, статии и съобщения – 25; Съставителство и редакторство – 7.

Експертизи. Автор и съавтор в над 160 съдебни експертизи за периода от 2001 г до днес. По наредбите за износ на културни ценности за периода след 2003 г. е автор и съавтор на около 3400 експертизи, становища и мнения.

2. Оценка на Дисертационния труд.

Той се състои от Увод, три глави, Заключение, Приложения, Списък на използваните източници и литература, Използвани съкращения, Илюстрация с общ обем 527 страници.

Авторът е изградил труда си на базата на дългогодишна музейна практика, собствени научни изследвания и преподавателски опит. Използван е също и опита по извършване на експертизи и оценки натрупан в българската музейна колегия. Предвид това, че в Република България няма подобна учебна дисциплина за да напише труда си той е създал своя формула на работа, както и специфична организация.

Своите мотиви и очакван резултат е отразил във въведението. Стилът и езикът са подходящи за ползване от специалисти от различни направления.

В Увода е разгледан принципно и теоретично проблемът за експертизата на исторически и археологически ценности в контекста на международните и национални нормативни документи. Направени са общи, но критични анализи и сравнения между политиката на европейските страни и Република България. Изрично се подчертава ролята на експертите за протичане на целия процес по осъществяване на: *„упражняване на правото на културно наследство“* от европейските граждани. Правата и отговорностите към културното наследство са част от европейската концепция и тяхното реализиране е възможно само през действието на високо отговорната работа на експертите на културни

ценности, а именно “*да повишават значението на културното наследство чрез неговото идентифициране, проучване, тълкуване, опазване, консервация и представяне*”. Само през дейността на експертите може да се осигури прилагането на тези политики за по-гладко протичане на процесите на създаване, производство, разпространение, разпределение и достъп до културни дейности, стоки и услуги.

ГЛАВА ПЪРВА: ЕКСПЕРТИЗАТА НА ИСТОРИЧЕСКИ И АРХЕОЛОГИЧЕСКИ ЦЕННОСТИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (стр. 38-129) Тя е представена в два параграфа: 1) *Експертизата на исторически и археологически ценности в България – състояние към 2012 г.* Подробно е разгледано развитието на експертизата в музейна среда. Проследен е процесът на пренасяне на смисъла на ценност върху музеен артефакт или предмет. Приема се определението, че това е оригинал, който е резултат от човешката дейност или природен уникат, отговарящ на профила на музея, в който се съхранява. Предметът музейна ценност е дефиниран като такъв в резултат от селективна дейност представляваща чиста форма на експертна работа. Следствие на експертната работа на специалистите са процеса и акта на приемането му в музея. В под параграф 1.2. Характеристика на предметите, съставляващи основният обем на музейните исторически и археологически ценности. Специфика на българските региони и наследството им от движими материални исторически и археологически ценности е дадена картината на създаване и натрупване на фондовете в българските музей. Отделно са разгледани някои нетипични особени случай като т.нар. „Секретен фонд”, Османския архив и Галерията за чуждестранно изкуство. Разгледани са и нормативните практики и уредба на експертизата на исторически и културни ценности от Освобождението на България насетне. По отделно са

анализирани периодите между 1944 и 1989 г., от 1989 до 2005/12 г. Специално сравнение е направено относно дефиницията и функциите на експерта в различните нормативни документи. За яснота са приложени таблици. Критично са отразени дефицитите и слабостите на сега функциониращата система. Авторът прави конкретни предложения за корекция на много от регистрираните неблагоприятия в областта на експертизата. Освен проекти и предложения са посочени и реални положителни примери от сродни или други сфери на експертна дейност.

В 2) *Специфика на експертизата на културни исторически и археологически ценности* - авторът е предложил своите теоретични виждания за възникването и развитието на експертния опит. Направена е връзка на обвързването на експертизата с организацията на работа и етични норми на поведение на експерта.

Глава втора: **ДЕЙНОСТ НА МУЗЕЙНИЯ ЕКСПЕРТ ПРИ ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКСПЕРТИЗА.** В нея най-подробно са проследени основните експертни дейности. В отделни параграфи са разгледани Автентификацията, която е основен метод за установяване на оригиналност на артефакт. Разгледани са проявленията на т.нар. „класическа измама” и нейните конкретни измерения в областта на предметите обект на експертиза. Идентификацията – такава, каквато следва да бъде при използване на високите стандарти на ЕС и такава каквато е отразена в българските нормативни документи. Оценката като акт и видовете оценки по възлагане.

Предложена е методика и техники на работа на експертите в тези три най-важни дейности. Дадена е последователност на действията, изработване на задължителната документация (приложени са работни карти и таблици), взаимодействие с археометрични и специализирани

лаборатории за изследвания. Указани са видовете документи, които се изискват и издават при различните видове експертизи. Предложени са добри практики от някои европейски страни.

Глава трета: РАБОТА НА МУЗЕЙНИЯ ЕКСПЕРТ ПО ИЗРАБОТВАНЕ НА ЕКСПЕРТИЗА ЗА ПРЕДМЕТИ ОТ АРХЕОЛОГИЧЕСКИ И ИСТОРИКО-ЕТНОГРАФСКИ ХАРАКТЕР. В хронологически ред са проследени действията на българската държава и законодателя по опазването на паметниците от различните типове и райони. Анализът е придружен с примери и цитирания. Представена е работа на музейния експерт по изучаване на генезиса и процесите, свързани с производството на фалшификати на исторически и археологически ценности. Този процес тече през годините заедно с производството на оригинали. Направен е исторически обзор на производството на фалшификати в Европа от времето на Преренесанса до наши дни. Специално внимание е отделено на големите фалшификаторски школи в Италия, Германия, Англия, Гърция и България.

Най-подробно са указани всички стъпки на експерта и съпровождащите ги действия. Показани са дейностите по изработване на експертиза на археологически, историко-етнографски и нумизматични ценности. Особено внимание е отделено на индивидуалната работа при подготовка на експертизата.

Разгледана е ролята на музейният експерт в областта на индустрията на исторически и археологически ценности и т. нар. „люксов пазар“, както и необходимостта от експертиза при колекционирането. Споделен е успешния опит на автора в международната му дейност за създаване на достъпен информационен канал за разпознаване на фалшификати.

Предложени са възможности за реализиране на експертния труд в областта на исторически и археологически ценности.

В Заключението е извършено пълно обобщаване на най-важните проблеми. Показани са примери от практиката в Република България. Извършен е анализ и са направени предложения за прилагане на експертизата в обучението по „Приложна история”, което авторът вижда възможно за реализация единствено в академична среда.

Анализирайки направените приноси от дисертанта можем да отбележим:

- 1) Това е първият по рода си цялостен труд по Приложна история в Република България. Извършен е синтез и е предложен научно обоснован модел за експертизата в областта на историята и археологията.
- 2) За пръв път в българската историческа наука и в музеологията в частност е поставена темата за експертизата на исторически и археологически ценности като отделна дисциплина.
- 3) За пръв път е представена цялостна концепция за експертизата на исторически и археологически ценности и същността на музейния експерт в различните му възможни проявления и в контекста на националния модел на културно-историческото наследство.
- 4) Предложени са за първи път проверени в практиката положителни практики, технология на работа и инструментариум на експерта на исторически и археологически ценности.
- 5) Представен е теоретичен модел за генезиса и процесите по създаването на фалшификати на исторически и археологически ценности в контекста на теорията на „класическата измама“.

- 6) Представен е анализ на политиката на Европейския съюз и международната общност и ролята на експертизата на културното наследство в нея. Изследвани са дефицитите и неизползваните възможности на функциониращата система в Република България.

3. Заключение.

Доц. д-р Иля Прокопов е утвърден специалист в областта на историята и нумизматиката на древна Тракия и Македония, както и в автентификацията и идентификацията на исторически и археологически ценности. Водещ експерт в света по проблемите на автентификацията на културни ценности от района на Източното Средиземноморие. Той има богат организационен опит като директор на Регионален исторически музей в Кюстендил и на Националния исторически музей. Автор и съавтор е в над 160 съдебни експертизи за периода от 2001 г до днес. По наредбите за износ на културни ценности за периода след 2003 г. е автор и съавтор на около 3400 експертизи, становища и мнения. Целият този натрупан през годините опит му дава възможност да го обобщи в своя дисертационен труд, чийто научни приноси бяха отбелязани по-горе.

Доц. д-р Иля Прокопов е дългогодишен хоноруван преподавател в Катедра „История” в ПИФ, в Югозападен университет „Неофит Рилски” в Благоевград - където от 2005 г. чете лекции по „Експертиза на исторически и археологически ценности” в курс по Музеология. Чел е лекции по музейна експертиза в УНИБИТ София, по нумизматика във Варненски свободен университет и в Нов български университет София.

Дисертацията и публикациите по нея са написани в специфичен авторски стил. Използваните информационни източници са цитирани коректно. Внимателният анализ на съвкупната научна продукция на

докторанта позволява да се направи изводът, че посочените в справката за приносите са изцяло негово лично дело.

Авторефератът към дисертационния труд вярно и точно отразява неговото съдържание, резултатите от изследването и приносните моменти. Той осигурява необходимата публичност на полученото ново знание и дава възможност на научната общност да даде критична оценка на научните и приложните приноси.

Цялостната оценка на дисертационния труд позволява да се стигне до заключението, че той има качествата на дисертация за присъждане на научната степен “Доктор на историческите науки” и отговаря на изискванията на ЗАРСРБ и ППЗРАСРБ. Доц. д-р Иля Прокопов е постигнал най-високо експертно равнище в разглежданата тематика.

Качествата на представения дисертационен труд, а също така получените в него научни и приложни приноси ми дават основание да дам **ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА** и да **ГЛАСУВАМ ПОЛОЖИТЕЛНО** за придобиване на научната степен “Доктор на историческите науки” на доц. д-р Иля Симеонов Прокопов в професионално направление 2.2. История и археология.

23.05.2014 г.

София

/проф. д. изк. Симеон Недков/